

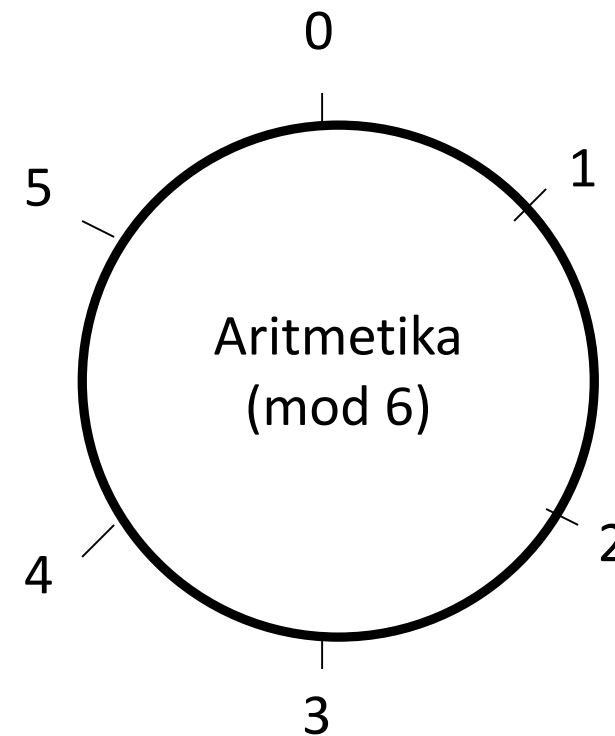
Zaštita podataka (RT) i Sigurnost informacionih sistema (NRT, EPO)

Šifarski sistemi sa javnim ključem

- Matematičke osnove
- Problem razmene ključa
- Difi-Helmanov algoritam za razmenu ključeva
- Kriptografija sa javnim ključevima
- RSA algoritam
- Tajnost i neporecivost
- Infrastruktura javnih ključeva

Modularna aritmetika

- Za cele pozitivne brojeve x i n , x po modulu n predstavlja ostatak deljenja $x \div n$.
- $x \pmod n = r \Rightarrow x = kn + r$, gde je k neki ceo broj.
- Primeri:
 - $7 \pmod 6 = 1$ ili $7 = 1 \pmod 6$
 - $33 \pmod 5 = 3$ ili $33 = 3 \pmod 5$
 - $33 \pmod 6 = 3$ ili $33 = 3 \pmod 6$
 - $51 \pmod{17} = 0$ ili $51 = 0 \pmod{17}$
 - $17 \pmod 6 = 5$ ili $17 = 5 \pmod 6$

- Zapis i neka svojstva:
 - $7 \pmod{6} = 1$
 - $7 \pmod{6} = 13 \pmod{6} = 1$
- Primeri sabiranja:
 - $(3 + 5) \pmod{6} = 2$
 - $(2 + 4) \pmod{6} = 0$
 - $(3 + 3) \pmod{6} = 0$
 - $(7 + 12) \pmod{6} = 19 \pmod{6} = 1$
 - $(7 + 12) \pmod{6} = (1 + 0) \pmod{6} = 1$

- Primeri množenja:
 - $(3 \cdot 4) \pmod{6} = 0$
 - $(2 \cdot 4) \pmod{6} = 2$
 - $(5 \cdot 5) \pmod{6} = 1$
 - $(7 \cdot 4) \pmod{6} = 28 \pmod{6} = 4$
 - $(7 \cdot 4) \pmod{6} = (1 \cdot 4) \pmod{6} = 4$
- Stepenovanje:
 - $a \pmod{N} = b \Rightarrow a^k \pmod{N} = b^k$

- **Aditivna inverzija** x po modu n (označava se sa $-x$) je broj koji treba sabrati sa x da bi mod tog zbira bio 0.
 - $-2 \pmod{6} = 4$ jer je $(2+4) \pmod{6} = 0$
 - Nije negativan broj, samo oznaka.
- **Multiplikativna inverzija** x po modu n (označava se sa x^{-1}) je broj koji treba pomnožiti sa x da bi mod tog proizvoda bio 1.
 - $3^{-1} \pmod{7} = 5$ jer je $(3 \cdot 5) \pmod{7} = 1$
 - Nije broj manji od 1, samo oznaka.

- Primeri:
 - Koliko je $-3 \pmod{6}$?
 - Odgovor: 3.
 - Koliko je $-1 \pmod{6}$?
 - Odgovor: 5.
 - Koliko je $5^{-1} \pmod{6}$?
 - Odgovor: 5.
 - Koliko je $2^{-1} \pmod{6}$?
 - Odgovor: nema rešenja!
 - Multiplikativna inverzija ne postoji za svaki broj!

- **Prost broj** je ceo broj koji ima samo dva delioca: 1 i samog sebe.
 - Po dogovoru, smatra se da 1 nije prost broj.
- Primer prostih brojeva: 2, 3, 5, 7, 11, 13, 17, 19, 23, ...
- Nema pravila na osnovu kojeg su raspoređeni prosti brojevi u skupu celih brojeva.
- Prostih brojeva ima beskonačno mnogo.
- Za broj koji nije prost kaže se da je složen.

- Neka su x i y dva cela broja.
- **Najveći zajednički delitelj** ($\gcd$) brojeva x i y je najveći broj d takav kojim se mogu prodeliti x i y .
 - $\gcd(3, 16) = 1$
 - $\gcd(28, 8) = 4$.
- Brojevi x i y su **uzajamno prosti** ako je $\gcd(x, y) = 1$.
 - Dva prosta broja su istovremeno i uzajamno prosta.
- $x^{-1} \pmod{y}$ postoji samo ako su x i y uzajamno prosti.
- $x^{-1} \pmod{y}$ se lako nalazi (ako postoji) korišćenjem Euklidovog algoritma.

Uzajamno prosti brojevi

```
int gcd(int a, int b) {  
    if(a==0) return b;  
    while(b!=0) {  
        if(a > b) a=a-b;  
        else b=b-a;  
    }  
    return a;  
}
```


Primer: $\text{gcd}(6,15) = 3$

- Ako su p i q prosti brojevi i ako je:
 - $m \pmod{p} = a$
 - $m \pmod{q} = a$
- onda je:
 - $m \pmod{pq} = a$

- Leonard Ojler (1707-1783), švajcarski matematičar.
- $\varphi(n)$ je broj pozitivnih celih brojeva manjih od n , koji su uzajamno prosti u odnosu na n .
- Primeri:
 - $\varphi(4) = 2$ jer je 4 uzajamno prost sa 1 i 3.
 - $\varphi(5) = 4$ jer je 5 uzajamno prost sa 1, 2, 3 i 4.
 - $\varphi(12) = 4$ jer je 12 uzajamno prost sa 1, 5, 7 i 11.
 - ...

- Ako je p prost broj, onda je:
 - $\varphi(p) = p - 1$
- Ako je p prost broj, onda je:
 - $\varphi(p^n) = p^n - p^{n-1}$
- Ako su m i n uzajamno prosti, onda je:
 - $\varphi(mn) = \varphi(m) \varphi(n)$
- Ako su p i q prosti brojevi, onda je:
 - $\varphi(pq) = \varphi(p) \varphi(q) = (p-1)(q-1)$
- Za svaki pozitivan broj n i svako x koje je uzajamno prosto sa n važi:
 - $x^{\varphi(n)} \equiv 1 \pmod{n}$

- Osnovna teorema aritmetike:
- Svaki pozitivan ceo broj $N > 1$ može da se predstavi kao proizvod jednog ili više prostih brojeva u sledećem obliku:

$$N = p_1^{e_1} \times p_2^{e_2} \times \dots \times p_n^{e_n}$$

- Ovaj postupak se naziva faktorizacija broja N .
- Faktorizacija broja je jedinstvena.
- Primeri:
 - $6647 = 17^2 \cdot 23$
 - $90 = 2 \cdot 3^2 \cdot 5$
- Problem faktorizacije broja je u opštem slučaju težak problem.
- Jedan od načina određivanja gcd dva broja svodi se na faktorizaciju oba broja.
- Donošenje odluke da li je broj prost ili nije, lakši je problem od faktorizacije.

Problem diskretnog logaritma

- Za date cele brojeve b , c i n problem je kako naći x takvo da je: $b^x = c \pmod{n}$.
- Ovaj problem je vremenski (procesno) zahtevan i smatra se teškim.
- Nije poznato da postoji efikasan algoritam za rešavanje problema diskretnog logaritma!

Kriptosistemi sa javnim ključem

- Kriptosistemi sa javnim ključem koriste **dva ključa**:
 - **Javni** (za šifrovanje)
 - **Privatni** (za dešifrovanje).
- Tri načina upotrebe:
 - Razmena simetričnog ključa.
 - Šifrovanje/dešifrovanje (poverljivost).
 - Digitalni potpis (autentifikacija, a ukoliko se koriste heš funkcije i integritet).

- Banka treba da obavi šifrovani prenos sa klijentom, kako dostaviti ključ?
 - Najbezbednije: lično; vreme, ljudi, ...
 - Manje bezbedno: kurirskom službom.
 - Da li je to nezavisna organizacija?
 - Da li je to slaba karika?
- Dostava ključa vojnim jedinicama u ratnim uslovima?
- Dostava ključa (nuklearnim) podmornicama koje se nalaze (skriveno) na 1000-de km od baze?
- **Država** raspolaže novcem i resursima, može da izađe na kraj sa ovakvim problemima.
- Za **civilni sektor** je ovo bio gotovo nerešiv problem.

Problem razmene ključa

- Uprkos opšte prihvaćenom mišljenju da je ovaj problem nerešiv, jedna grupa entuzijasta je krajem 70-ih ponudila rešenje.
- Istraživanja u ovom pravcu su dovela do razvoja kripto sistema sa javnim ključem.
- **Vitfild Difi** (Whitfield Diffie)
 - Rođen 1944. godine, Njujork.
 - 1965. diplomirao na MIT.
 - http://en.wikipedia.org/wiki/Whitfield_Diffie
- **Martin Helman** (Martin Hellman)
 - Rođen 1945. godine, Bronks.
 - 1967. doktorirao na Stanford univerzitetu.
 - http://en.wikipedia.org/wiki/Martin_Hellman
- **Ralf Merkl** (Ralph Merkle)
 - Kasnije se pridružio grupi

- Difi i Helman su tražili matematičke funkcije za koje **redosled šifrovanja i dešifrovanja nije bitan**, npr: $f(g(x)) = g(f(x))$
- Ovakve funkcije postoje.
- Većina ih je dvosmerna (mogu se lako izračunati ali je lako naći i njihovu inverznu vrednost).
- Primer dvosmernih funkcija:
 - $f(x) = 2x$
 - $f(x) = x^2$
 - Uključivanje/isključivanje prekidača
 - ...
- Međutim, ovakve funkcije **nisu poželjne** u kriptografiji.
- Od interesa su **jednosmerne funkcije** (*one way*), tačnije neki oblici ovih funkcija.

- Jednosmerne funkcije relativno lako mogu da se izračunaju, ali njihova inverzna vrednost može da se odredi samo izuzetno složenim postupkom.
 - Za dato x lako se računa $f(x)$, ali je za dato $f(x)$ teško izračunati x .
 - Šta se podrazumeva pod pojmom “teško” izračunati?
 - Ovaj pojam se odnosi na probleme koji se ne mogu rešiti u prihvatljivom vremenskom periodu koristeći:
 - Najbolji poznati algoritam
 - Najbolju raspoloživu tehnologiju.
 - U čemu je njihov značaj?
 - Poruka šifrovana jednosmernom funkcijom ne može da se dešifruje!
 - Čemu služe?
- Za kriptografiju sa javnim ključem značajne su **jednosmerne funkcije sa zamkom** (*trapdoor one way function*).

- Jednosmerne funkcije sa zamkom su **poseban oblik jednosmernih funkcija**.
 - Lako ih je izračunati u jednom (direktnom) smeru.
 - Teško je izračunati inverznu vrednost.
 - Ako je poznata tajna vrednost – zamka, onda se lako može izračunati i direktna i inverzna vrednost.
- Za dato x :
 - Lako je izračunati $f(x)$
 - Teško je izračunati x iz $f(x)$.
 - Ako je poznata tajna vrednost y , lako se računa x iz $f(x)$ i y .
- Modularna aritmetika obiluje jednosmernim funkcijama.

- Problem:
 - Strogo matematički gledano, nije dokazano da postoje:
 - Jednosmerne funkcije
 - Jednosmerne funkcije sa zamkom.
- Uprkos tome, postoje dve funkcije koje se smatraju kandidatima za funkcije sa pomenutim svojstvima:
 - **Proizvod celih brojeva**, čija je inverzna funkcija faktORIZACIJA dobijenog broja.
 - **Diskretni eksponent**, čija je inverzna funkcija diskretni logaritam.
- Ove dve funkcije su lake za izračunavanje, dok se veruje da to nije slučaj sa njihovim inverznim funkcijama.

Difi-Helmanov (DH) algoritam za razmenu ključa

- Razvijen nezavisno na dva mesta:
 - Government Communications Headquarters – GCHQ
 - Džejms Elis, Kliford Koks i Malkom Vilijamson.
 - Stanford univerzitet
 - Difi i Helman.
- Predstavlja algoritam za **razmenu ključeva**.
- Koristi se za razmenu zajedničkog simetričnog ključa.
- Nije namenjen za šifrovanje ili digitalno potpisivanje.
- Sigurnost ovog algoritma se zasniva na računskoj složenosti izračunavanja (jednosmerne funkcije) **diskretnog logaritma**.

Difi-Helmanov algoritam za razmenu ključa

- Za poznato g i x , gde je $x = g^n$, može da se odredi n : $n = \log_g(x)$,
- Ako je $x = g^n \pmod{p}$, n se takođe određuje preko logaritma, ali u ovom slučaju diskretnog.
- Primer:
 - Ako je poznato $3^n = 81$, relativno lako se može doći do rezultata ($n = 4$).
 - Ako je $3^n = 1 \pmod{7}$, kako doći do n ?

- Napraviti tabelu:

n	1	2	3	4	5	6
3^n	3	9	27	81	243	729
$3^n \pmod{7}$	3	2	6	4	5	1

- Dobro rešenje za ovu funkciju ali je za npr $328^n \pmod{23713}$ teško izvodljivo!

Difi-Helmanov algoritam za razmenu ključa

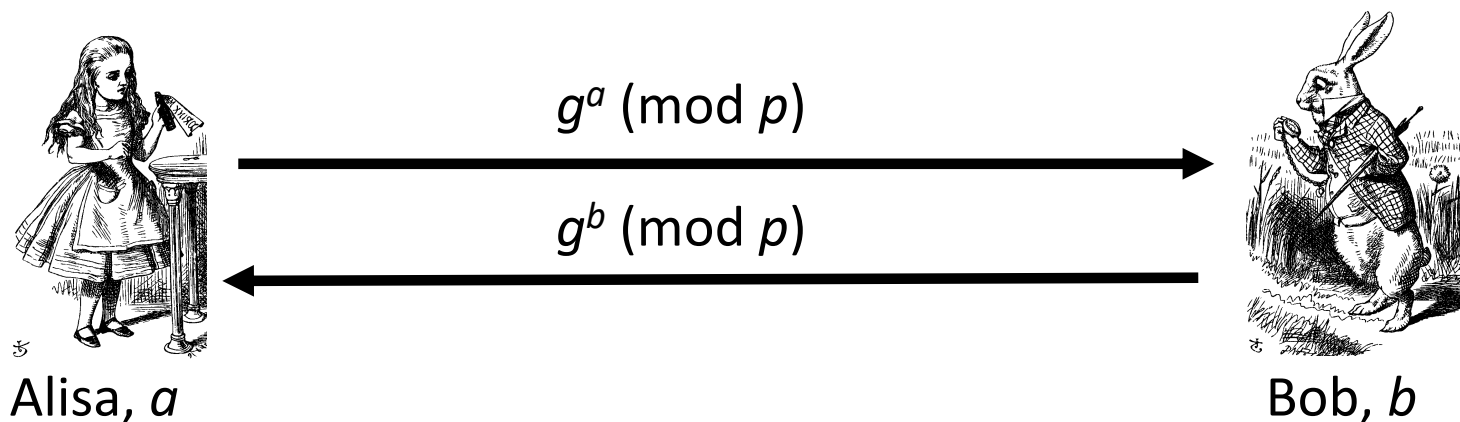
- Neka je p veliki prost broj i g takvo da se za svako $x \in \{1, 2, \dots, p-1\}$ može naći n tako da je:
 - $x = g^n \pmod{p}$
- Vrednosti p i g su javne.
 - Alisa bira tajnu vrednost a (veliki slučajan ceo broj).
 - Bob bira tajnu vrednost b (veliki slučajan ceo broj).
 - Alisa javno šalje vrednost $g^a \pmod{p}$ Bobu.
 - Bob javno šalje vrednost $g^b \pmod{p}$ Alisi.
 - Oboje računaju zajedničku tajnu vrednost $g^{ab} \pmod{p}$.
- Ta zajednička tajna vrednost može da se koristi kao simetrični ključ.
- Napomene:
 - $(g^a)^b \pmod{p} = g^{ab} \pmod{p}$
 - $g^a g^b \pmod{p} = g^{a+b} \pmod{p} \neq g^{ab} \pmod{p}$

Difi-Helmanov algoritam za razmenu ključa

- Pretpostavimo da Alisa i Bob koriste $g^{ab} \pmod{p}$ kao simetrični ključ.
- Trudi može da sazna vrednosti: $g^a \pmod{p}$ i $g^b \pmod{p}$.
 - Ove vrednosti su poslate su javno.
- Ako Trudi nađe vrednosti a ili b , sistem je razbijen.
- Ako Trudi reši problem diskretnog logaritma, mogla bi da nađe vrednosti a ili b .

Difi-Helmanov algoritam za razmenu ključa

- **Javno:** g и p
- **Tajno:** Alisin eksponent a i Bobov eksponent b .

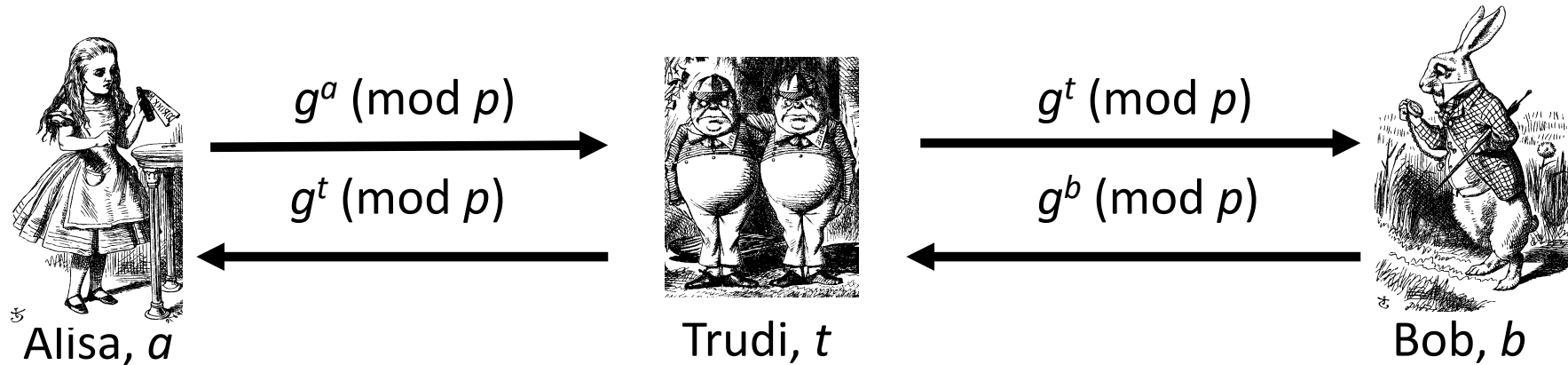
- Alisa računa: $(g^b)^a \pmod{p} = g^{ba} \pmod{p} = g^{ab} \pmod{p}$
- Bob računa: $(g^a)^b = g^{ab} \pmod{p}$
- Kao simetrični ključ može da se koristi razmenjena tajna vrednost $K = g^{ab} \pmod{p}$

Difi-Helmanov algoritam za razmenu ključa (primer)

- Primer: $7^n \pmod{11}$
 - Alisa bira $a=3$.
 - Računa $7^3 \pmod{11} = 343 \pmod{11} = 2$
 - Šalje Bobu $A=2$.
 - Bob bira $b=6$.
 - Računa $7^6 \pmod{11} = 117649 \pmod{11} = 4$
 - Šalje Alisi $B=4$.
 - Alisa uzima Bobov rezultat i računa: $B^a \pmod{11} = 4^3 \pmod{11} = 64 \pmod{11} = 9$.
 - Bob uzima Alisin rezultat i računa: $A^b \pmod{11} = 2^6 \pmod{11} = 64 \pmod{11} = 9$.
- U praksi se za p , g , a i b koriste veliki brojevi!
 - Konačan rezultat je mnogo veći broj koji može da se koristi kao ključ za simetrično šifrovanje.

Difi-Helmanov algoritam za razmenu ključa (primer)

- DH algoritam je osetljiv na napad tipa čovek u sredini (*man-in-the-middle*).

- Trudi deli tajnu $g^{at} \pmod{p}$ sa Alisom.
- Trudi deli tajnu $g^{bt} \pmod{p}$ sa Bobom.
- Alisa i Bob ne znaju da Trudi postoji!
- Potreban je **mehanizam autentifikacije**.
 - Potrebno je da obe strane budu sigurne u poreklo poruka!

Kriptografija sa javnim ključevima

- Difi i Helman su **predložili primenu asimetričnog šifarskog sistema**.
 - Asimetrični ili sistem sa javnim ključem.
 - Ideja je njihova, ali nisu predložili funkciju koja bi radila na ovaj način.
- Ključ za šifrovanje i dešifrovanje su različiti.
 - Alisa **ima javni ključ** koji je svima dostupan i koji se koristi za šifrovanje poruke.
 - Samo Alisa ima **tajni ključ** koji je neophodan za dešifrovanje poruke.
 - Privatni i javni ključ su **povezani** odgovarajućim matematičkim relacijama.
- Kriptografija sa javnim ključevima nije “bolja” od kriptografije sa simetričnim ključem.
 - U opštem slučaju ona je i do 1000h sporija od simetričnih sistema.
 - Sistemi sa javnim ključem mogu da se koriste za šifrovanje, autentifikaciju, digitalni potpis i razmenu simetričnih ključeva.
 - Simetrični sistemi se najčešće koriste za šifrovanje veće količine podataka.

- RSA algoritam je nastao 1978. godine
- Autori su tri istraživača sa MIT Univerziteta: Ronald Rivest, Adi Šamir i Leonard Adelman.
- Kliford Koks, Britanski matematičar koji je radio za GCHQ, objasnio je isti sistem u internoj dokumentaciji 1973.
 - Njegov pronalazak nije objavljen do 1997. godine jer je bio državna tajana.
- MIT je zaštitio algoritam patentnim pravom 1983.
 - Patentno pravo je isteklo 2000. godine.

- Potrebno je naći funkciju $C=E(M, K_e)$ koja menja poruku M (otv. tekst) u šifrat C .
 - Funkcija $E(M, K_e)$ treba da bude **jednosmerna**.
- Alisa (ili bilo ko drugi) koristi tu funkciju da šifruje svoju poruku pre nego što je pošalje Bobu.
- Bob treba da ima mogućnost da uz poznavanje tajne vrednosti K_d primeni **inverznu funkciju** $M=D(C, K_d)$ kako bi od šifrata C dobio poruku M .
- Za svako M treba da važi: $M= D(E(M, K_e), K_d)$.
 - Dakle, potrebna je jednosmerna funkcija sa zamkom.

- Funkcija koja zadovoljava iznete pretpostavke ima oblik: $f(x) = x^e \pmod{N}$.
 - Uz odgovarajući izbor vrednosti e i N , ova funkcija je jednosmerna.
 - Uz poznavanje tajne vrednosti može da se nađe njena inverzna vrednost.
 - Bez poznavanja tajne vrednosnti ona je praktično nerešiva.

- **Postupak šifrovanja:**
 - $C = M^e \pmod{N}$
 - C je šifrat, M je poruka (otvoreni tekst).
 - Šta su i kako odrediti vrednosti e i N ?
- **Postupak dešifrovanja:**
 - $M = C^d \pmod{N} = (M^e)^d \pmod{N} = M^{ed} \pmod{N}$
 - Šta je i kako odrediti vrednost d ?
- Obe strane u komunikaciji znaju vrednosti N i e .
- Samo prijemna strana zna vrednost d .

- Javni ključ: (N, e)
- Privatni ključ: d
- Zahtevi:
 - e, d i N treba da su takvi da je $M^{ed} = M \pmod{N}$ za svako $M < N$
 - Relativno lako za izračunavanje: M^e za $M < N$
 - Praktično nemoguće izračunati d za dato e i N
 - Računski sigurno za dovoljno veliko e i N .

- **Generisanje ključeva:**
 - Izabrati 2 velika prosta broja p i q .
 - Formirati proizvod $N=pq$.
 - Izračunati $\varphi(N) = (p-1)(q-1)$.
 - Izabrati eksponent e takav da je uzajamno prost sa $\varphi(n)$ i manji od $\varphi(N)$.
 - Naći eksponent d takav da je $d = e^{-1} \pmod{\varphi(N)}$.
 - Ili $de = 1 \pmod{\varphi(N)}$.
 - **Javni ključ:** (N,e)
 - **Privatni ključ:** d

- **Da li su zahtevi zadovoljeni?**
 - Za dato $C = M^e \pmod{N}$ treba pokazati
 - $M = C^d \pmod{N} = M^{ed} \pmod{N}$
 - Iskoristićemo Ojlerovu teoremu:
 - Ako je x uzajamno prost u odnosu na N tada je $x^{\varphi(N)} = 1 \pmod{N}$
 - Činjenice:
 - $ed = 1 \pmod{\varphi(N)} = 1 \pmod{(p-1)(q-1)}$
 - Po definiciji moda $ed = k(p-1)(q-1) + 1$
 - $\varphi(N) = (p-1)(q-1)$
 - Tada je $ed - 1 = k(p-1)(q-1) = k \varphi(N)$
 - $M^{ed} = M^{(ed-1)+1} = M \cdot M^{ed-1} = M \cdot M^{k \varphi(N)}$
 - $M \cdot (M^{\varphi(N)})^k \pmod{N} = M \cdot 1^k \pmod{N} = M \pmod{N}$

- **Primer:**
 - Izabrati “velike” proste brojeve: $p = 11$, $q = 3$.
 - Odrediti $N = pq = 33$.
 - Odrediti $(p-1)(q-1) = 20$.
 - Izabrati $e = 3$ (uzajamno prost sa 20).
 - Naći d takvo da je $ed = 1 \pmod{20}$
 - $d = 7$, odgovara zahtevu
 - Javni ključ: $(N, e) = (33, 3)$
 - Privatni ključ: $d = 7$
- Neka je poruka $M = 8$.
 - Šifrovanje:
 - $C = M^e \pmod{N} = 8^3 = 512 = 17 \pmod{33}$
 - Dešifrovanje:
 - $M = C^d \pmod{N} = 17^7 = 410,338,673 = 12,434,505 * 33 + 8 = 8 \pmod{33}$

- Postupak šifrovanja i dešifrovanja obuhvata celobrojne računske operacije sa porukom M .
- Poruku M prvo treba pretvoriti u broj ($a=01, b=02, \dots, z=26$).
 - Primer: sat predstavljamo kao 030120.
- Računa se po modulu N .
 - Potrebno je da je $N > M$, da bi proces šifrovanja bio jednoznačan.
 - Ako je i pored izbora velikog N , $M > N$, onda poruka M treba da se rastavi na manje celine (blokove).

- **Sigurnost RSA algoritma.**
 - Eva može da zna $C \equiv M^e \pmod{N}$, e i N .
 - To su javne vrednosti.
 - Može li ona da rekonstruiše poruku M ?
 - Ne postoji dokaz da Eva može efikasno da rekonstruiše M na osnovu poznavanja C , e i N , a da pri tome ne zna $\varphi(N)$.
 - Veruje se da ne može.
 - Dokazano je da problem pronalaženja $\varphi(N)$ podjednako složen kao i faktORIZACIJA broja N .
 - Veruje se, mada nije dokazano, da je problem faktORIZACIJE velikih brojeva praktično nerešiv.

- Ako je $N = 27997833911221327870829467638722601621070446786955428537560009$
92932612840010760934567105295536085606182235191095136578863710595448200
6576775098580557613579098734950144178863178946295187237869221823983
 - N je dužine: 200 dekadskih cifara ili 663 binarne cifre
- Kako odrediti p i q ($N=pq$)?
- Problem je rešen 9.5.2005. (tim sa Univerziteta u Bonu).
 - $p = 3532461934402770121272604978198464368671197400197625023649303468776$
121253679 423200058547956528088349
 - $q = 79258699544783330333470858414800596877379758573642199607343303414557$
67872818 152135381409304740185467

- Povećanje granice sigurnosti zahteva povećanje dužine ključa.
- Razlog: **algoritmi za faktORIZACIJU** broja se unapređuju (kriptoanaliza).
- Vreme potrebno za šifrovanje i dešifrovanje je proporcionalno **trećem stepenu dužine ključa**.
 - Rezultat: RSA postaje sve sporiji sa povećanjem zahteva bezbednosti.
 - Osnovna primena RSA je za šifrovanje kriptografskih ključeva.
 - Simitrični kripto sistemi se koriste za zaštitu podataka.
- RSA algoritam je oko 1500 puta sporiji od DES algoritma.
 - Razlog: računanje eksponenta i modula.
 - Generisanje brojeva koji se koriste u RSA algoritmu zahteva vreme.
- Testiranje vrednosti N u odnosu na poznate metode faktORIZACIJE je i dalje otvoreno pitanje.
 - Savremena saznanja preporučuju dužinu $N > 1000$ bita (1024, 2048,...)

Upotreba kriptografije sa javnim ključem

- Kriptografijom sa javnim ključem može da se postigne:
 - Poverljivost.
 - Prenos podataka
 - Skladištenje podataka.
 - Autentifikacija.
 - Digitalni potpis, koji obezbeđuje **integritet** i **neporecivost** (non-repudiation).
 - Nema servisa neporecivosti u sistemima sa simetričnim ključem!

- Javni ključ je (N, e) , privatni je d .
- **Digitalno potpisivanje** poruke M : $S = M^d \pmod{N}$
 - Napomena: kod RSA, dešifrovanje i potpisivanje su iste operacije.
 - Za računanje S je neophodno poznavanje tajnog ključa d .
- **Potvrda ispravnosti digitalnog potpisa** na poruci M : $S^e \pmod{N} = (M^d)^e \pmod{N} = M$
 - Napomena, verifikacija potpisa je ista operacija kao i šifrovanje..
- Svako ko zna javni ključ (N, e) može da potvrdi ispravnost digitalnog potpisa.

Neporecivost: sistemi sa simetričnim ključem

- Alisa izdaje nalog za kupovinu 100 akcija svom brokeru Bobu.
- Alisa izračuna MAC primenom simetričnog ključa K_{AB} (obezbeđen je servis integriteta).
- Vrednost akcija se smanjila za 80%, Alisa tvrdi da nije izdala nalog za kupovinu.
- Može li Bob da dokaže da je Alisa izdala nalog za kupovinu akcija?
- **Ne!**
 - Kako Bob, takođe, zna simetrični ključ K_{AB} , on je mogao sam da napiše poruku!
 - Problem: Bob ne može da dokaže da je Alisa izdala nalog za kupovinu.

Neporecivost: sistemi sa javnim ključem

- Alisa izdaje nalog za kupovinu 100 akcija svom brokeru Bobu.
- Alisa digitalno potpisuje nalog svojim privatnim ključem (obezbeđen je servis integriteta).
- Vrednost akcija se smanjuje za 80%, Alisa tvrdi da nije izdala nalog za kupovinu.
- Može li Bob da dokaže da je Alisa izdala nalog za kupovinu akcija?
- **Da!**
 - Samo neko ko poseduje Alisin privatni ključ je mogao da digitalno potpiše nalog.
 - Podrazumeva se da Alisin privatni ključ nije ukraden.

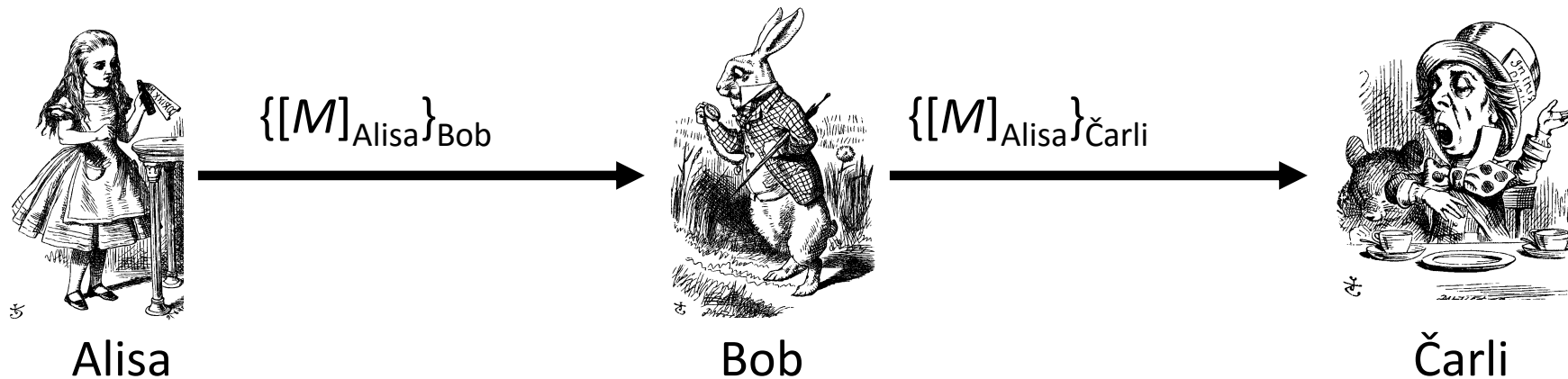
Oznake.

- **Šifrovanje** poruke M Alisinim **javnim ključem**: $C = \{M\}_{Alisa}$
- **Dešifrovanje** šifrata Alisinim **privatnim ključem**: $M = [C]_{Alisa}$
- **Digitalno potpisivanje** poruke M Alisinim **privatnim ključem**: $S = [M]_{Alisa}$
 - S je digitalno potpisana poruka.
 - Formalno se poklapa sa dešifrovanjem.
- Sledi:
 - $\{\{M\}_{Alisa}\}_{Alisa} = M$
 - $[\{M\}_{Alisa}]_{Alisa} = M$

- Pretpostavimo da je potrebno da se istovremeno ostvare servisi tajnosti i neporecivosti.
- Da li sistemi sa javnim ključevima obezbeđuju oba zahteva?
- Alisa šalje poruku Bobu:
 - Potpiše je pa potom šifruje $\{[M]_{Alisa}\}_{Bob}$
 - ili
 - Šifruje je pa potom potpiše $[\{M\}_{Bob}]_{Alisa}$
- Da li je **redosled** bitan?

- **Potpisi pa šifruj.**

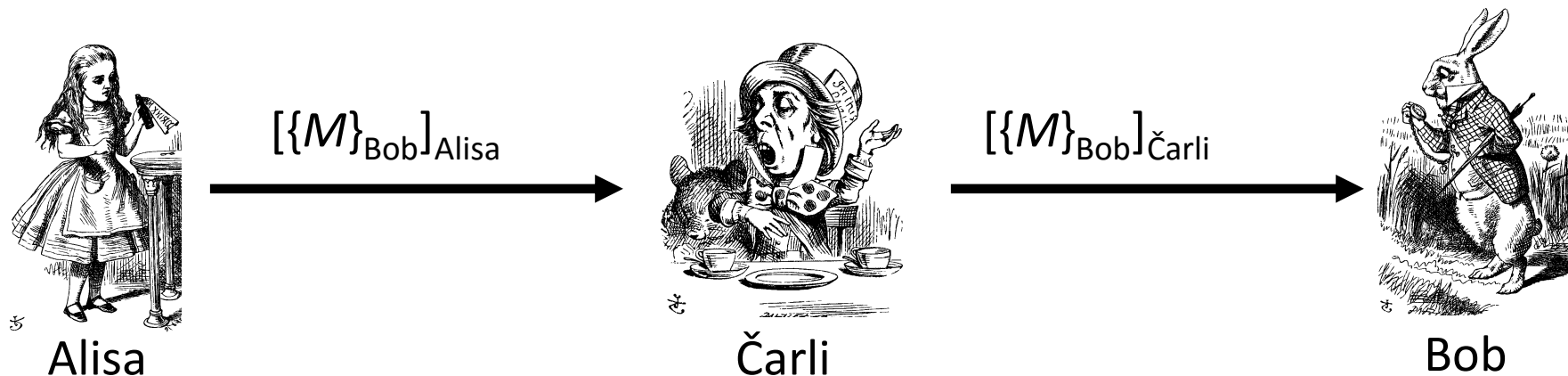
- Alisa šalje poruku Bobu $M = \text{"Volim te ..."}$
- Bob se kasnije naljutio, dešifruje poruku da bi dobio $[M]_{\text{Alisa}}$ i šifruje je sa Čarlijevim javnim ključem.

- Čarli misli da je Alisa njemu uputila poruku!
- **Pitanje:** U čemu je problem?
- **Odgovor:** Čarli ne razume kriptografiju javnog ključa!

- Šifruj pa potpiši.

- Alisa šalje poruku Bobu $M = \text{"Moj novi izum ..."}$
- Čarli je ljut na Alisu i Boba, presreće poruku, dešifruje Alisinim javnim ključem, potpisuje svojim tajnim ključem i šalje Bobu

- Bob misli da je poruku poslao Čarli!
- **Napomena:** Čarli ne može da dešifruje M .
- **Pitanje:** U čemu je problem?
- **Odgovor:** Bob ne razume kriptografiju javnog ključa!

- **Napomene.**
 - Ne treba zaboraviti da je javni ključ svima dostupan.
 - Svako može da izračuna $\{M\}_{Alisa}$.
 - Privatni ključ je tajan.
 - Samo Alisa može da izračuna $[C]_{Alisa}$ ili $[M]_{Alisa}$.
 - Drugim rečima:
 - Svako može da šifruje poruku za Alisu ali samo ona može da je dešifruje.
 - Samo Alisa može da digitalno potpiše poruku svojim privatnim ključem, ali svi mogu da proveru ispravnost potpisa ukoliko znaju javni ključ.

- **Sertifikat** sadrži podatke o korisniku (ime, ...) i njegov **javni ključ**.
 - Može da sadrži i druge informacije.
- Izdavač sertifikata **digitalno potpisuje sertifikat**.
 - Time se obezbeđuje integritet podataka.
 - Potpis na sertifikatu se može proveriti pomoću javnog ključa izdavača sertifikata.

- **Sertifikaciono telo** (*Certificate authority, CA*) je treća strana od poverenja (TTP) koja izdaje i potpisuje sertifikate.
 - Proverom potpisa na sertifikatu se istovremeno utvrđuje i identitet vlasnika odgovarajućeg javnog (privatnog) ključa.
 - Međutim, na ovaj način se ne može utvrditi identitet izdavača sertifikata!
 - Sertifikati su javni!
 - Šta ako SA napravi grešku?
 - (CA izda nekom drugom već izdati sertifikat)
 - Zajednički format za sertifikate je X.509

- **Infrastruktura javnog ključa** (Public Key Infrastructure, PKI) sastoji se od svih podсистema koji su neophodni za bezbednu upotrebu kriptografije sa javnim ključevima:
 - Generisanje i upravljanje ključevima
 - Serifikaciona tela
 - Povlačenje sertifikata
 - ...
- Ne postoji opšti standard za PKI.
- Razmotrićemo nekoliko “modela poverenja”.
 - Osim tri koja ćemo pomenuti, postoje i drugi modeli.

- **Monopolski model.**
 - Jedinstvena organizacija od poverenja je sertifikaciono telo za sve korisnike.
 - Model je predložila VeriSign iz razumljivih razloga jer je najveće komercijalno CA.
 - Veliki problem nastaje ako se takvo CA bilo kada kompromituje.
 - Šta će se desiti ako to sertifikaciono telo ne ostvari šire poverenje?
- **Oligarhijski model.**
 - Postoji više sertifikacionih tela.
 - Korisnik može sam da odluči kojim sertifikacionim telima će ukazati poverenje a kojima ne.
- **Anarhijski model.**
 - Svako može da bude CA a korisnik sam odlučuje kome će verovati.
 - Ovaj pristup se koristi u PGP.
 - Zašto se ovaj model naziva “anarhijski”?
 - Pretpostavimo da je sertifikat potpisao Frenk (ne poznajemo ga) ali verujemo Bobu koji kaže da je Alisa od poverenja i da ona garantuje za Frenka. Da li treba da verujemo Frenku?

Prednost kriptografije sa javnim ključevima

- **Poverljivost bez deljenja tajni.**
 - Veoma korisno u komercijalnom svetu.
 - Nema problema sa razmenom ključeva
 - ... kao kod simetričnih kriptosistema.
- **Autentifikacija može da se obavi bez deljenja tajni.**
 - Koristi se digitalni potpis kao dokaz o poreklu poruke.
 - Nema potrebe da se sakriva javni ključ, ali je potrebno da se zna da je Alisin javni ključ stvarno njen javni ključ.

Nedostaci kriptografije sa javnim ključevima

- Algoritmi su za 2-3 reda veličine **sporiji**.
 - Modularna (eksponencijalna) aritmetika je računarski zahtevna.
- Tipična upotreba: **hibridni sistemi**.
 - Sistemi sa javnim ključem se koriste za razmenu simetričnog ključa
 - Potom se prelazi na simetričnu kriptografiju.
 - IPsec i SSL
- Ključevi su duži.
 - 1024-2048 bita (RSA) prema 128-256 bita (AES).
- Sigurnost se zasniva na **pretpostavkama koje nisu dokazane**.
 - Šta ako se reši problem faktORIZACIJE?

1. M. Stamp (2006): *Information Security*. John Wiley and Sons.
2. M. Veinović, S. Adamović (2013): Kriptologija 1. Univerzitet Singidunum, Beograd. *
3. M. Milosavljević, S. Adamović (2014): Kriptologija 2. Univerzitet Singidunum, Beograd. *

* Može se besplatno preuzeti sa portala: www.singipedia.com

Pitanja su dobrodošla.